

Soortgericht onderzoek huismus, gierzwaluw en vleermuizen,

Bloemwijk Alkmaar

In het kader van de Wet natuurbescherming

definitief

Colofon

Tekst, foto's en samenstelling	Wim Grootendorst
In opdracht van	Van Alckmaer voor Wonen
Rapportnummer	RA17419-02
Status rapport	definitief
Datum oplevering rapport	4 september 2018
Aantal pagina's	26
Collegiale toets	Peter Twisk
Wijze van citeren	Wim Grootendorst, 2018. Soortgericht onderzoek vleermuizen, huismus en gierzwaluw Bloemwijk Alkmaar. In het kader van de Wet natuurbescherming. Rapport RA17419-02, Regelink Ecologie & Landschap, Mheer.

Regelink
Ecologie & Landschap

Regelink Ecologie & Landschap

Papenweg 5
6261 NE Mheer
085-7737676
info@regelink.net
www.regelink.net

Lid Netwerk Groene Bureaus

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Doel	5
1.3 Leeswijzer	5
2. Werkwijze en inspanning	6
2.1 Huismus en gierzwaluw	7
2.2 Vleermuizen	7
2.3 Volledigheid inventarisatie	7
3. Omschrijving plangebied	9
4. Resultaten	9
4.1 Huismus	9
4.2 Gierzwaluw	9
4.3 Vleermuizen	9
4.4 Vleermuizen per functie	10
5. Ingreep	11
6. Toetsing aan de Wet natuurbescherming	12
6.1 Effectbepaling	12
6.2 Toetsing Wet natuurbescherming	12
7. Conclusies en aanbevelingen	14
7.1 Conclusies	14
7.2 Aanbevelingen	15
8. Bronnen	16
8.1 Literatuur	16
8.2 Websites	16
Bijlage 1. Foto-impressie plangebied	17
Bijlage 2. Waarnemingskaarten	19
Bijlage 3. Wet- en regelgeving	23
8.3 Wet natuurbescherming	23

8.4	Natuurnetwerk Nederland	26
8.5	Wet dieren	26

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Van Alckmaer voor Wonen is voornemens om woningen te slopen en te renoveren. Volgens nationale en internationale regelgeving is het verplicht om voordat de ingreep plaatsvindt onderzoek te doen naar de aanwezigheid van beschermde flora en fauna.

Uit een ecologische potentie-inschatting van Regelink Ecologie & Landschap (Grootendorst, 2017) blijkt dat in het plangebied mogelijk vleermuizen, huismussen gierzwaluwen aanwezig zijn. Alle soorten vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen zijn beschermd. Daarom heeft Regelink Ecologie & Landschap in opdracht van Van Alckmaer voor Wonen in het plangebied onderzoek naar vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen uitgevoerd.

1.2 Doel

Met behulp van dit onderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- Komt de huismus voor in het plangebied?
- Welke functies heeft het plangebied voor huismussen?
- Komt de gierzwaluw voor in het plangebied?
- Welke functies heeft het plangebied voor gierzwaluwen?
- Welke soorten vleermuizen komen voor in het plangebied?
- Welke functies heeft het plangebied voor de aanwezige soorten vleermuizen?
- Leidt de ingreep tot overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming?

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden werkwijze en inspanning beschreven, hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het plangebied. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. De ingreep wordt in hoofdstuk 5 omschreven. Vervolgens zijn de mogelijke effecten van de ingreep gerelateerd aan de huismus, gierzwaluw en de aanwezige soorten vleermuizen en getoetst aan de Wet natuurbescherming (hoofdstuk 6). In hoofdstuk 7 volgen de conclusies en aanbevelingen. Tenslotte is een korte literatuurlijst opgenomen (hoofdstuk 8).

Bij het opstellen van deze rapportage is uitgegaan van de definities zoals aanwezig op de website van Regelink Ecologie & Landschap¹.

¹ <http://www.regelink.net/kenniscentrum/definities-vleermuizenonderzoek/>

2. Werkwijze en inspanning

In de periode van 3 september 2017 tot en met 8 juli 2018 is het plangebied geïnventariseerd op huismus, gierzwaluw en vleermuizen. De toegepaste onderzoeksmethoden worden in dit hoofdstuk nader toegelicht.

In het broedseizoen 2018 werd het plangebied Bloemwijk Alkmaar geïnventariseerd op huismus en gierzwaluw.

In het kraamseizoen en paarseizoen van 2017 en 2020 werd het plangebied Bloemwijk Alkmaar geïnventariseerd op vleermuizen.

Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen (Tabel 1).

Tabel 1. Datum en tijdstip van en weersomstandigheden tijdens de inventarisaties.

Datum	Tijdstip	Onderzochte functies	Naam medewerker	Weersomstandigheden
3-9-2017	00.00-02.00	Vleermuizen; paarverblijf, vliegroute, foerageergebied	W. Grootendorst	12°C, lichtbewolkt, droog, 2Bft
23-9-2017	23:00-01:00	Vleermuizen; paarverblijf, vliegroute, foerageergebied	W. Grootendorst	11°C, onbewolkt, droog, 0 Bft
7-6-2018	23:00-07.00	Huisumus; Vleermuizen; vliegroute, foerageergebied, kraamverblijfplaats, zomerverblijfplaats	W. Grootendorst	17°C, lichtbewolkt, droog, 3Bft
10-6-2018	21:00-23:00	Huisumus, gierzwaluw	W. Grootendorst	18°C, lichtbewolkt, droog, 3Bft
24-6-2018	21:00-23:00	Huisumus, gierzwaluw	W. Grootendorst	17°C, zwaarbewolkt, droog, 3Bft
7-7-2018	21:00-07:00	Huisumus, gierzwaluw en vleermuizen; vliegroute, foerageergebied, kraamverblijfplaats, zomerverblijfplaats	W. Grootendorst	18°C, lichtbewolkt, droog, 3Bft

2.1 Huismus en gierzwaluw

Tijdens de veldbezoeken werd op grond van geluid en zicht geïnventariseerd.

Voor de huismus werd in de ochtenduren geïnventariseerd op zingende mannetjes. Vanwege het ontbreken van waarnemingen is nagevraagd bij de buurtbewoners die vertelde dat ze al jaren geen huismussen meer zien in de wijk.

Voor de gierzwaluw specifiek gelet op in- en uitvliegende dieren en ander nestindicerend gedrag zoals bouncen en gieren.

2.2 Vleermuizen

Tijdens de veldbezoeken werd op grond van geluid en zicht geïnventariseerd. Met behulp van een heterodyne batdetector met opname- en vertragingfunctie (type: Petterson D240x) werd de echolocatie die vleermuizen uitzenden hoorbaar gemaakt voor mensen.

Wanneer de soort op grond van frequentie, klank en ritme niet met zekerheid kon worden bepaald, werd een opname gemaakt met een extern opnameapparaat. Met behulp van het computerprogramma Batsound werden de opnamen nader geanalyseerd. Hierbij werden de criteria zoals beschreven door Arjan Boonman (www.batecho.eu) toegepast. Voor sociale geluiden van vleermuizen werd gebruik gemaakt van Middleton, 2014 en Pfalzer, 2002. Door daarnaast zoveel mogelijk visueel waar te nemen werd de determinatie geverifieerd en werd het gedrag (en daarmee vaak de functie van het gebied) vastgesteld.

Gedurende het voorjaar (tussen mei en augustus) werden de bezoeken direct vanaf zonsondergang tot twee uur na zonsondergang of vanaf twee uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst uitgevoerd. Gedurende de nazomer (augustus tot oktober) werden de bezoeken tussen een uur na zonsondergang en een uur voor zonsopkomst uitgevoerd. In deze periode werd minimaal twee uur geïnventariseerd.

Onderzoek naar overwinterende vleermuizen in spouwmuren is niet uitgevoerd. Het is met de huidige methoden niet mogelijk de binnenzijde van spouwmuren te inspecteren op de aanwezigheid van vleermuizen. Op grond van zwermende gewone dwergvleermuizen rond middernacht in de zomer en paarverblijven in het najaar wordt een inschatting gemaakt of winterverblijfplaatsen daar aanwezig zijn.

De inventarisaties werden postend en lopend uitgevoerd. Het plangebied en het omliggende gebied werden meerdere keren doorkruist.

2.3 Volledigheid inventarisatie

De inventarisaties van huismus en gierzwaluw zijn uitgevoerd volgens de richtlijnen van de kennisdocumenten van Bij12.

De inventarisatie van vleermuizen is uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol 2017 zoals vastgesteld door Gegevensautoriteit Natuur.

De inventarisatie is een steekproef gebaseerd op momentopnames. Hierdoor is niet uitgesloten dat soorten en functies die niet waargenomen werden op een ander tijdstip ook wel aanwezig zijn. Dit is acceptabel

omdat de Wet natuurbescherming een initiatiefnemer vraagt te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.

Met de gekozen methoden en inspanning is voldoende invulling gegeven aan artikel 1.11 (zorgplicht) van de Wet natuurbescherming. Wat betreft het onderhavige onderzoek heeft de initiatiefnemer gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.

3. Omschrijving plangebied

In 2017 is in het plangebied een ecologische quickscan uitgevoerd. Voor de omschrijving van het plangebied zie de betreffende rapportage (Grootendorst, 2017).

4. Resultaten

Voor plattegronden met waarnemingen zie Bijlage 2.

4.1 Huismus

Gedurende het onderzoek werden in het plangebied geen huismussen aangetroffen.

4.2 Gierzwaluw

Gedurende het onderzoek werden in het plangebied vooral overvliegende gierzwaluwen aangetroffen. Een avond werd meerdere malen een groep laag door de straat gierende gierzwaluwen gezien en gehoord wat een indicatie is voor aanwezigheid van een bezet nest. Aanwezigheid van nesten van gierzwaluw in of nabij Boomkampstraat 26 is derhalve aannemelijk..

4.3 Vleermuizen

Gedurende het onderzoek werden binnen het plangebied 4 soorten vleermuizen aangetroffen:

- Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*),
- Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*),
- Laatvlieger (*Eptesius serotinus*).
- Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*).

Hieronder worden per soort de waarnemingen en functies weergegeven.

4.3.1 Gewone dwergvleermuis

Tijdens de inventarisaties werd verspreid over het plangebied op twaalf plaatsen een foeragerende gewone dwergvleermuis waargenomen. Er werd een zomerverblijfplaats waargenomen met vier gewone dwergvleermuizen op Hulststraat 20. Tijdens het paarseizoen werden ook zes roepende mannetjes gehoord.

4.3.2 Ruige dwergvleermuis

Tijdens de inventarisaties werden verspreid over het plangebied twee ruige dwergvleermuizen foeragerend waargenomen. Tijdens het paarseizoen werden ook twee roepende mannetjes gehoord. Een van deze dieren riep vanuit een ventilatieopening op Eikelenbergstraat 34, het tweede dier net buiten het plangebied aan de Schagenstraat.

4.3.3 Laatvlieger

Tijdens de inventarisaties werd eenmaal een laatvlieger foeragerend waargenomen.

4.3.4 Rosse vleermuis

Tijdens de inventarisaties werd in het plangebied tweemaal een rosse vleermuis (overvliegend en foeragerend) waargenomen. Waarschijnlijk gaat het hier om hetzelfde exemplaar.

4.4 Vleermuizen per functie

4.4.1 Foerageergebied

Verspreid over het plangebied foerageerden gewone dwergvleermuizen. Daarnaast is tweemaal een ruige dwergvleermuis, eenmaal een laatvlieger en tweemaal een rosse vleermuis foeragerend of overvliegend waargenomen. Op grond van het volgende kan gesteld worden dat het plangebied geen essentieel foerageergebied voor vleermuizen vormt. Er is voldoende alternatief foerageergebied aanwezig in de omgeving van het plangebied in de vorm van een grotere woonwijk met vrijwel identieke inrichting en gebouwen in combinatie met een gracht en een sloot met flankerend groen in de nabijheid van het plangebied welke niet aangetast worden.

4.4.2 Vliegroutes

Lijnvormige elementen liggen buiten het plangebied. Straten en huizenblokken werden niet als vliegroute gebruikt. Essentiële vliegroutes zijn dan ook niet aangetroffen in het plangebied.

4.4.3 Vaste rust- en/of verblijfplaatsen

In de zomermaanden werd een vaste rust- en/of verblijfplaats van gewone dwergvleermuis aangetroffen.

Tijdens de paarperiode (augustus – september) werden zes roepende mannetjes gewone dwergvleermuis en twee roepende mannetjes ruige dwergvleermuis waargenomen.

Gewone dwergvleermuizen vliegen al roepend rond om vrouwtjes naar hun paarverblijfplaats te lokken.

Doordat zij hierbij door hun hele territorium vliegen is het doorgaans lastig om de exacte paarverblijfplaats te lokaliseren. Op basis van het waargenomen gedrag in het veld is daarom de ligging van de paarverblijfplaatsen geïnterpreteerd en weergegeven op de waarnemingenkaart.

5. Ingreep

Van Alckmaer voor Wonen is voornemens om woningen te slopen en te renoveren. Ingrenen die daartoe in het plangebied moeten plaatsvinden bestaan voornamelijk uit:

- Het slopen van een aantal woningen de schuurtjes
- het verwijderen van siertuintjes inclusief erfafscheidingen en erfverharding.
- Het bouwen van woningen.
- Het renoveren van woningen.

6. Toetsing aan de Wet natuurbescherming

6.1 Effectbepaling

- In het plangebied zijn geen huismussen aangetroffen.
Er zijn derhalve geen effecten op huismussen.
- In het plangebied is een nestlocatie van gierzwaluw aangetroffen.
Bij sloop of dakrenovatie verdwijnt deze nestlocatie. Daarnaast kunnen tijdens de werkzaamheden gierzwaluwen worden gedood of eieren beschadigd.
- In het plangebied zijn zes paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen en twee van ruige dwergvleermuizen aanwezig.
Er werd een zomerverblijfplaats van gewone dwergvleermuis waargenomen in de spouwmuur van Hulststraat 20.
Bij sloop, dak- of gevelrenovatie verdwijnen deze verblijfplaatsen. Daarnaast kunnen tijdens de werkzaamheden gewone dwergvleermuizen en ruige dwergvleermuizen worden gedood.
- Er is geen aanwijzing voor de aanwezigheid van een winterverblijfplaats voor grotere aantallen dieren.
- Gedurende het onderzoek werden geen vliegroutes waargenomen. Essentiële vliegroutes zijn niet in het plangebied aanwezig.
- Het plangebied wordt als foerageergebied gebruikt door gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Door de nabijheid van water, groenstroken en de ligging van het plangebied in een grotere gelijkvormige woonwijk is het plangebied geen essentieel foerageergebied.
De sloop en renovatie van gebouwen in het plangebied heeft daarom geen wezenlijk effect op foerageergebied.

6.2 Toetsing Wet natuurbescherming

Lokale gunstige staat van instandhouding

De voorgenomen ingreep heeft een negatief effect op de lokaal aanwezige populaties van gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Omdat het om enkele dieren gaat en het plangebied deel uitmaakt van een groter gebied met een gelijkvormige inrichting is aannemelijk dat de ingreep geen effect heeft op de staat van instandhouding voor deze soorten.

Verbodsbepalingen

Door sloop of renovatie van gebouwen, daken of gevels kunnen verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis en nestlocaties van gierzwaluw verdwijnen. Deze negatieve effecten kunnen leiden tot een overtreding van Artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming, te weten:

Artikel 3.1, lid 2; als gevolg van de ingreep kunnen nesten, rustplaatsen en eieren vernield of beschadigd worden of worden weggenomen

Artikel 3.1, lid 4; Als gevolg van de voorgenomen ingreep kunnen vogels verstoord worden

Artikel 3.5, lid 1: als gevolg van de voorgenomen ingreep kunnen gewone dwergvleermuizen en ruige dwergvleermuizen worden gedood.

Artikel 3.5, lid 2: als gevolg van de voorgenomen ingreep kunnen gewone dwergvleermuizen en ruige dwergvleermuizen worden verstoord.

Artikel 3.5, lid 4: als gevolg van de voorgenomen ingreep wordt mogelijk een zomerverblijf van gewone dwergvleermuis, paarverblijven van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis beschadigd of vernield.

Door de ingreep op aangepaste wijze uit te voeren zijn veel van deze negatieve effecten te voorkomen. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan een negatief effect op de populaties van deze soorten worden weggenomen. Hiertoe dient voor een ingreep een mitigatieplan en ecologisch werkprotocol opgesteld te worden.

7. Conclusies en aanbevelingen

7.1 Conclusies

Algemeen

- Omdat het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens de richtlijnen van de kennisdocumenten Huismus en Gierzwaluw van Bij 12 kan gesteld worden dat het plangebied afdoende is geïnventariseerd.
- Omdat het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens het Vleermuisprotocol 2017 kan gesteld worden dat het plangebied afdoende is geïnventariseerd.
- Voor het uitvoeren van de werkzaamheden is een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig.

Resultaten

- In een woning in het plangebied is een nestlocatie van gierzwaluw aangetroffen.
- Het plangebied fungeert als foerageergebied voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Door de ligging van het plangebied in een groter gelijksoortige omgeving is het geen essentieel foerageergebied.
- Gedurende het onderzoek werden geen vliegroutes waargenomen. In het plangebied zijn geen essentiële vliegroutes aanwezig.
- Er is een zomerverblijfplaats van gewone dwergvleermuis aangetroffen.
- In het plangebied zijn diverse paarverblijfplaatsen aanwezig. Er zijn geen aanwijzingen voor winterverblijfplaats voor grotere aantallen dieren.

Effecten

- Door de voorgenomen werkzaamheden verdwijnt mogelijk een nestlocatie van gierzwaluw
- Door de voorgenomen werkzaamheden verdwijnen mogelijk een zomerverblijfplaats van gewone dwergvleermuis en paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis.

Toetsing

- Met het uitvoeren van de werkzaamheden worden lid 2 en 4 van artikel 3.1 en lid 1, 2 en 4 van artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming overtreden.

7.2 Aanbevelingen

- Voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient een mitigatieplan opgesteld te worden waarmee overtreding van de Wet natuurbescherming zoveel mogelijk voorkomen kan worden.
- Om voor de ingreep een ontheffing Wet natuurbescherming te krijgen dienen voor vleermuizen alternatieve verblijfplaatsen en voor gierzwaluw vervangende nestplaatsen gerealiseerd te worden. Voor deze maatregelen gelden gewenningsperioden. Voor paar- en zomerverblijfplaatsen voor gewone en ruige dwergvleermuis is dit drie maanden vallend in de periode april – oktober, voor nestplaatsen van gierzwaluw een vol broedseizoen (mei – juli). Daarom wordt aangeraden op zo kort mogelijke termijn vervangende verblijf- en nestplaatsen voor deze dieren binnen het plangebied te realiseren.

8. Bronnen

8.1 Literatuur

Barataut, M., 2015. Acoustic Ecology of European Bats. Species Identification, Study of their Habitats and Foraging Behaviour. Biotope, Mèze. Muséum national d'Histoire naturelle, Paris [Inventaires et biodiversité series].

Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters, J.C. Buys, 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill, 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noord-West Afrika. Tirion Natuur.

Middleton, N., A. Froud & K. French. (2014) Social Calls of the Bats of Britain and Ireland. Pelagic Publishing, Exeter.

Ministerie van EL&I, 2010. Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure. [<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2010/03/01/buiten-aan-het-werk-houd-tijdig-rekening-met-beschermde-dieren-en-planten.html> (22-1-2020)].

Pfalzer, G., 2002. Inter- und intraspezifische Variabilität der Soziallaute. Fachbereich Biologie der Universität Kaiserslautern.

Sachteleben, J. & O. von Helversen, 2006. Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (*Pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. In: Acta Chiropterologica 8(2): 391-401.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Versie 1.0. BIJ12, Utrecht.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging, 2017. Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. [<http://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>. (22-1-2020)].

8.2 Websites

www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/

www.batecho.eu

www.telme.nl

www.vleermuis.net

www.waarneming.nl

www.zoogdieratlas.nl

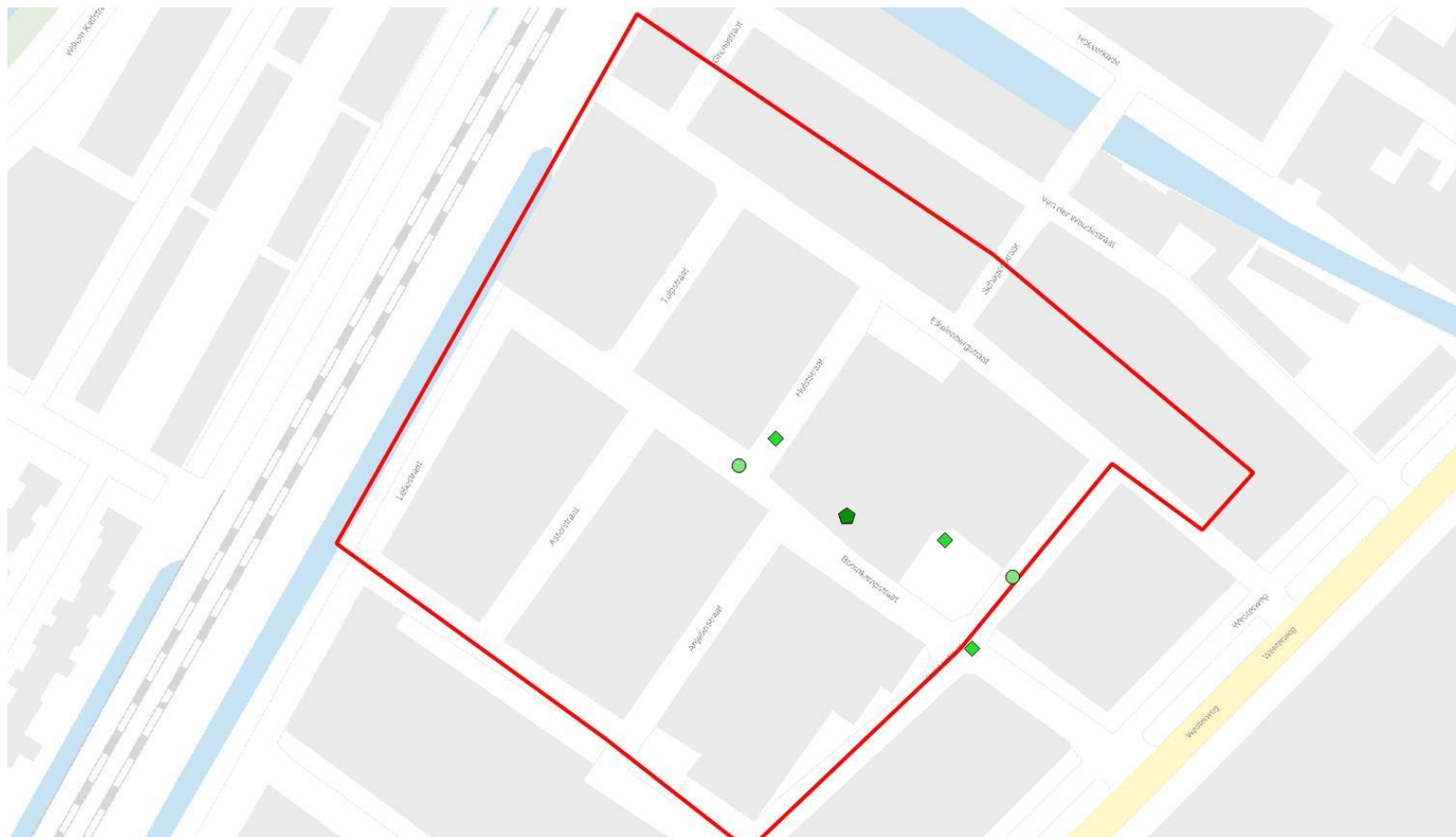
www.zoogdierverseniging.nl

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2017-03-01>

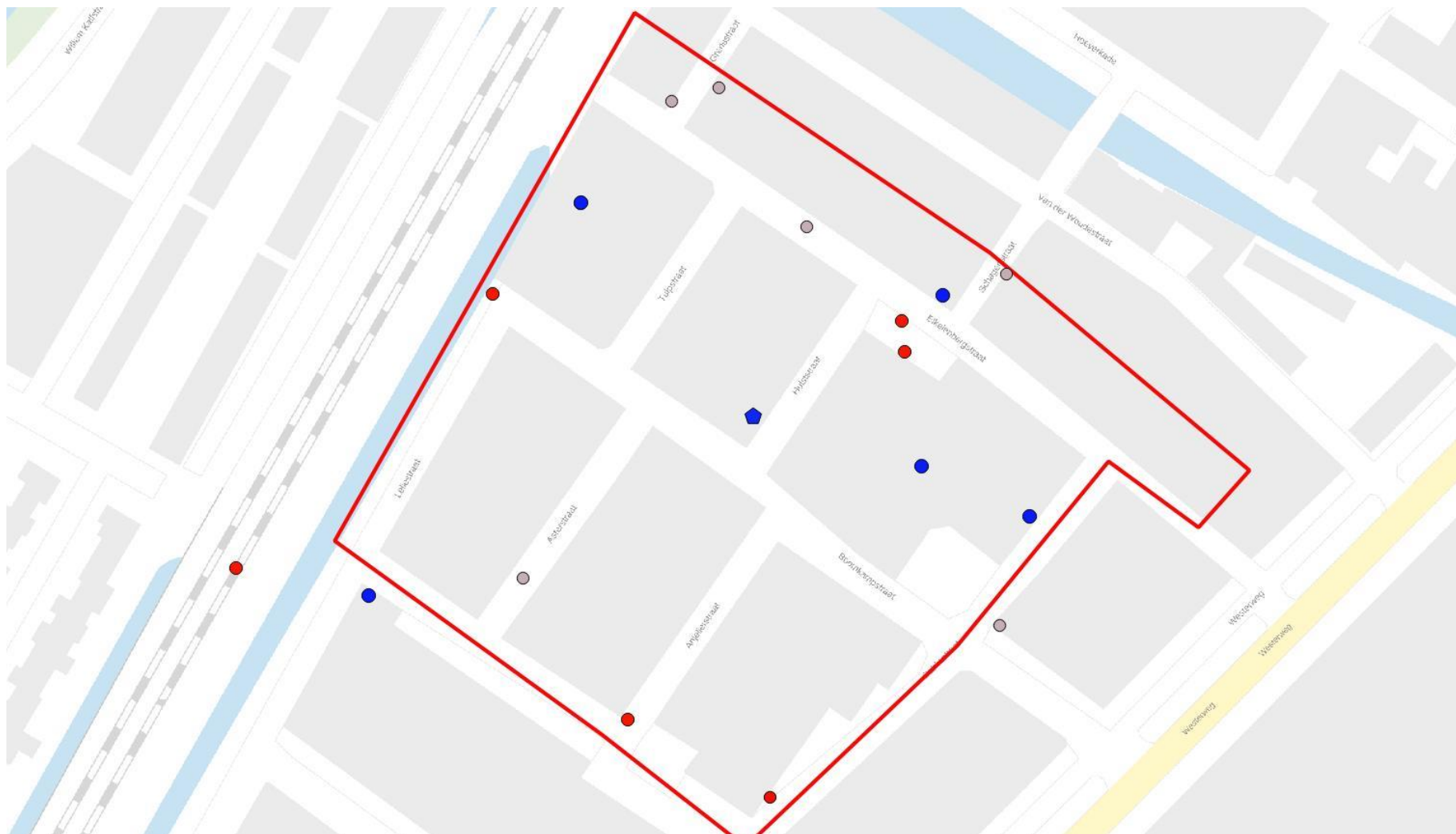
Bijlage 1. Foto-impressie plangebied

In 2017 is in het plangebied een ecologische quickscan uitgevoerd. Voor de foto-impressie van het plangebied kan de rapportage hiervan gelezen worden; Grootendorst, W. 2017. Ecologische quickscan Bloemwijk Alkmaar. In het kader van de Wet natuurbescherming en Natuurnetwerk Nederland. Rapport RA17419-01, Regelink .

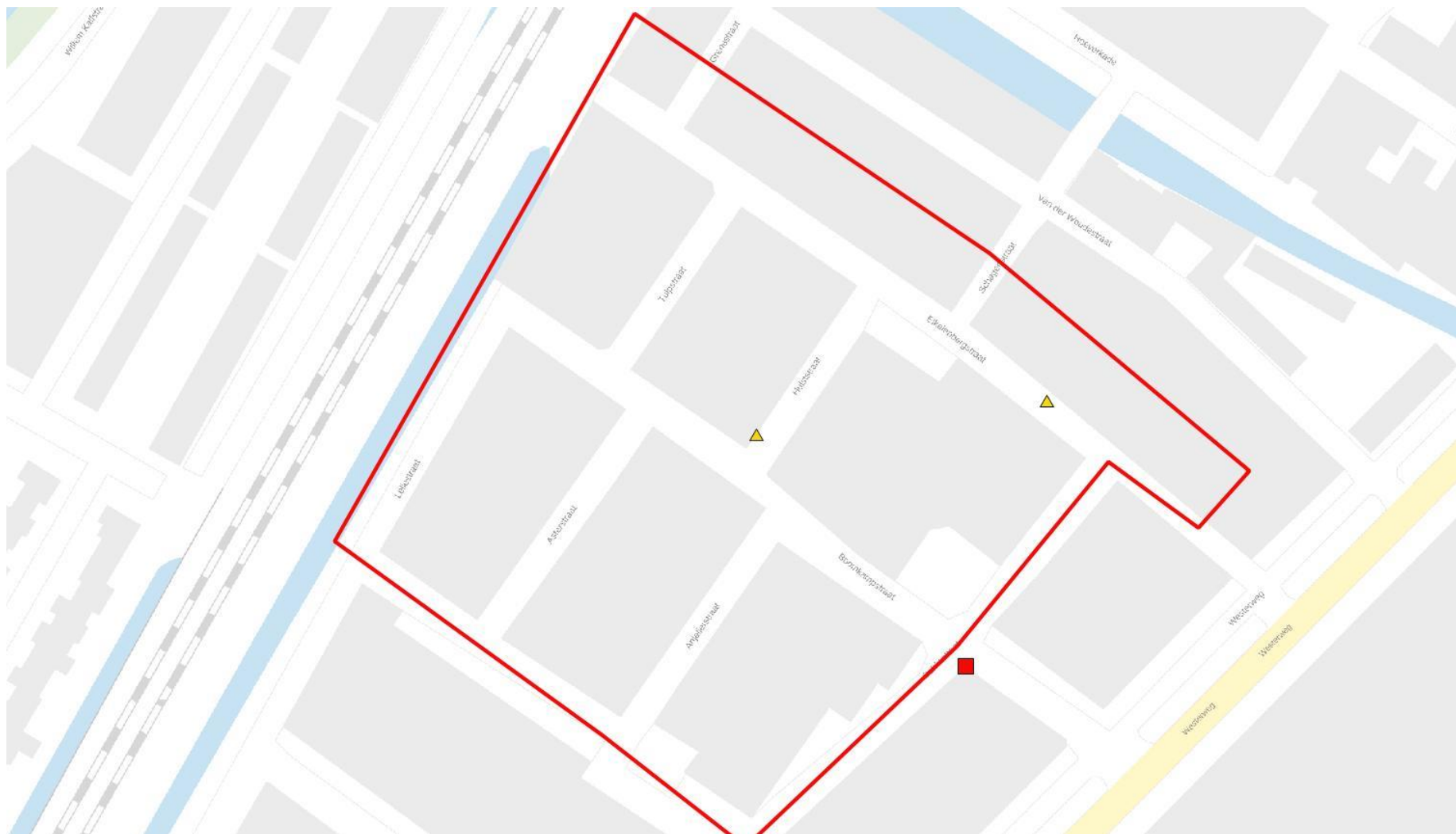
Bijlage 2. Waarnemingskaarten

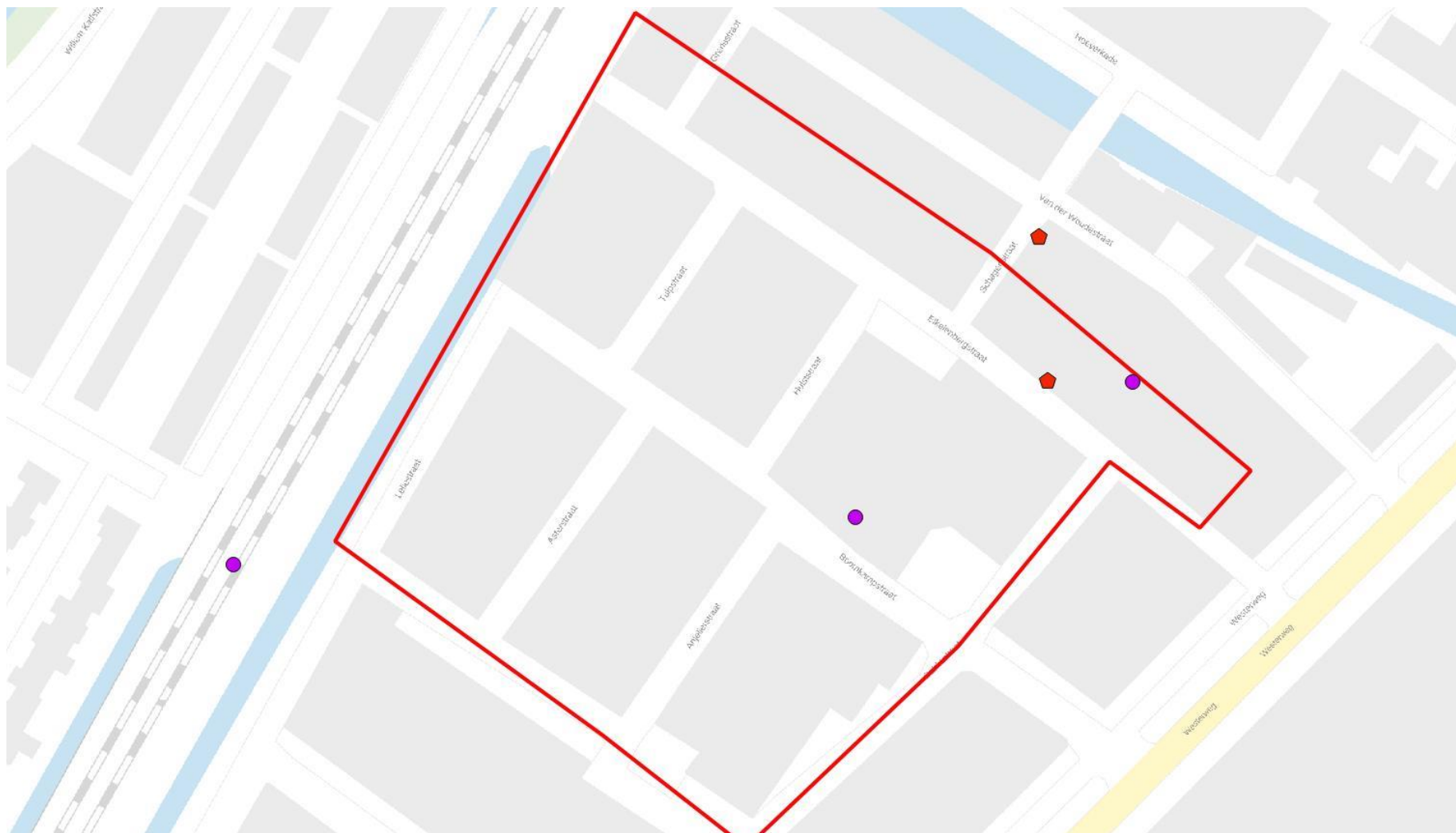
Figuur 1 waarnemingen gierwaluw: groene stip = overvliegend dier; groene ruit = nestindicerend gedrag; groene vijfhoek = bezet nest. De symbolen betreffen waarnemingen van waargenomen gedrag door de betreffende soorten en zijn niet indicatief voor het aantal dieren.

Figuur 2; Waarnemingen gewone dwergvleermuis: rode stip = foeragerend dier; grijze stip = overvliegend dier; blauwe stip = paarverblijfplaats; blauwe vijfhoek = zomerverblijfplaats. De symbolen betreffen waarnemingen van waargenomen gedrag door de betreffende soorten en zijn niet indicatief voor het aantal dieren.

Figuur 3 Waarnemingen laatvlieger en rosse vleermuis: rood vierkant = foeragerende laatvlieger; gele driehoek = foeragerende of overvliegende rosse vleermuis. De symbolen betreffen waarnemingen van waargenomen gedrag door de betreffende soorten en zijn niet indicatief voor het aantal dieren.

Figuur 4 Waarnemingen ruige dwergvleermuis: paarse stip = foeragerend dier; rode vijfhoek = paarverblijfplaats. De symbolen betreffen waarnemingen van waargenomen gedrag door de betreffende soorten en zijn niet indicatief voor het aantal dieren.

Bijlage 3. Wet- en regelgeving

8.3 Wet natuurbescherming

8.3.1 Algemeen

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking getreden. Deze wet is de Nederlandse implementatie van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, aangevuld met nationale bepalingen. De Wet natuurbescherming vervangt de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. De Wet natuurbescherming kent drie pijlers, namelijk:

- bescherming van Natura 2000-gebieden,
- bescherming van soorten,
- bescherming van houtopstanden.

Daarnaast is er een belangrijke plaats ingeruimd voor de zorgplicht (artikel 1.11). Vanuit deze zorgplicht moeten handelingen achterwege blijven waarvan men kan vermoeden zij nadelige gevolgen kunnen hebben voor beschermde gebieden of soorten.

In dit hoofdstuk volgt een eenvoudige weergave van de essentie van de Wet natuurbescherming, voor zover deze betrekking heeft op ruimtelijke ontwikkelingen en festiviteiten. Verbodsartikelen worden voor de leesbaarheid vereenvoudigd weergegeven. Raadpleeg voor de exacte formulering de wetstekst (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2016-34.html>).

8.3.2 Bescherming Natura 2000-gebieden

Vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn hebben de lidstaten de verplichting om speciale beschermingszones aan te wijzen. Deze speciale beschermingszones heten Natura 2000-gebieden. Elk Natura 2000-gebied heeft instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van:

- leefgebieden voor vogelsoorten, voor zover nodig voor de uitvoering van de Vogelrichtlijn, en/of
- natuurlijke habitats en de habitats van soorten, voor zover nodig voor de uitvoering van de Habitatrichtlijn.

Verboden (volgens artikel 2.7, lid 2) is elke activiteit (in de wet: project of handeling) zowel binnen als buiten een Natura 2000-gebied die, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen:

- de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of,
- een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen.

De activiteit kan alleen doorgang vinden als Gedeputeerde Staten van de provincie waarin de activiteit plaatsvindt een vergunning verlenen. Voor diverse werkzaamheden in nationaal belang (zoals werkzaamheden rond de hoofdspoorwegen) is de minister van Economische Zaken bevoegd gezag.

8.3.3 Bescherming van soorten

De Wet natuurbescherming kent drie beschermingsregimes:

- beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn,
- beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn,
- beschermingsregime andere soorten.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Onder het beschermingsregime Vogelrichtlijn vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels. Op basis van artikel 3.1 is het verboden om:

1. opzettelijk vogels te doden of te vangen;
2. opzettelijk vogelnesten, -rustplaatsen en -eieren te vernielen of te beschadigen of vogelnesten weg te nemen;
3. eieren van vogels te rapen en deze onder zich te hebben;
4. opzettelijk vogels te storen.

Het verbod om vogels opzettelijk te storen geldt niet wanneer dit niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Bij werkzaamheden in het broedseizoen kan het verlaten van nesten als gevolg van verstoring leiden tot het indirect doden van dieren of het aantasten van de functionaliteit van nesten en dus tot een overtreding van artikel 3.1, lid 1 en 2.

De vogelsoorten die jaar op jaar gebruik maken van hetzelfde nest zijn verdeeld over vier categorieën waarvan de nesten een jaarronde bescherming genieten. Ook is er een vijfde categorie van vogels waarvan een inventarisatie van de nesten gewenst kan zijn (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**).

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Onder het beschermingsregime Habitatrichtlijn vallen

alle dieren uit:

- de Habitatrichtlijn, bijlage IV, onderdeel a,
- het Verdrag van Bern, bijlage II,
- het Verdrag van Bonn, bijlage I,

en alle planten uit:

- de Habitatrichtlijn, bijlage IV, onderdeel b,
- het Verdrag van Bern, bijlage I.

Volgend artikel 3.5 is het verboden om, voor zover het soorten betreft uit bovenstaande bijlagen:

1. opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. opzettelijk dieren te verstoren;
3. opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen;
4. voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;

5. opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

In de genoemde bijlagen van de verdragen van Bern en Bonn staan ook diverse vogelsoorten genoemd. Dit betekent dat voor deze soorten het (ver)storen ook verboden is wanneer dit geen effect heeft op de instandhouding van de betreffende soort.

Beschermingsregime andere soorten

Onder het 'beschermingsregime andere soorten' vallen een aantal soorten waarvoor er geen Europese verplichting ligt tot bescherming. Nederland geeft zo uitvoering aan de algemene verplichting van het Biodiversiteitsverdrag om de staat van instandhouding van dier- en plantensoorten te beschermen.

Volgens artikel 3.10. is het verboden om, voor zover het soorten uit deze lijst betreft:

1. opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
3. opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Onder dit beschermingsregime vallen ook een groot aantal zeer algemene zoogdieren en amfibieën. Een groot deel van deze algemene soorten zijn door de provincies en het ministerie van EZ voor ruimtelijke ontwikkelingen vrijgesteld van de Wet natuurbescherming (zie **bijlage 3**)

Ontheffing en vrijstellingen

Ontheffingen worden verleend door de Minister van Economische zaken of Gedeputeerde Staten, en geven een initiatiefnemer de mogelijkheid om onder voorwaarden de wet te overtreden. Vrijstellingen worden gegeven door de Minister van Economische zaken of Provinciale Staten en beschrijven handelingen en situaties waarin de wet niet van toepassing is.

Ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen of het verkrijgen van een vrijstelling kan alleen wanneer er:

- geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- geen negatief effect is op de staat van instandhouding van de soort;
- en er voldaan is aan de in de wet genoemde belangen (artikel 3.3, lid 4b, artikel 3.8, lid 5b en artikel 3.10, lid 2).

Voor het beschermingsregime overige soorten is het voldoende als er voldaan wordt aan een in de wet genoemd belang.

8.3.4 Bescherming van houtopstanden

Een houtopstand bestaat uit een oppervlakte van 10 are of meer, of bestaat uit een rijbeplanting van meer dan twintig bomen, gerekend over het totaal aantal rijen.

Volgens artikel 4.2 vallen buiten de bescherming houtopstanden:

- houtopstanden binnen door de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom houtopstanden;

- houtopstanden op erven of in tuinen en fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- naaldbomen bedoeld als kerstbomen en niet ouder dan twintig jaar en kweekgoed;
- uit populieren of wilgen bestaande wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- het dunnen van een houtopstand;
- uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa en die:
 - ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
 - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid bestaande uit een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter;
 - zijn aangelegd na 1 januari 2013.

Volgens artikel 4.2 is het verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen zonder daar melding van te doen bij Gedeputeerde Staten. Dit geldt niet voor het periodiek vellen van griend- of hakhout. Binnen drie jaar moet het gevelde deel weer zijn herplant.

Vrijstellingen gelden er wanneer het vellen gebeurt middels een goedgekeurde gedragscode of de werkzaamheden voortvloeien uit instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden of nodig zijn voor aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen.

8.4 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN; voorheen Ecologische Hoofdstructuur (EHS)) bestaat uit planologisch beschermde gebieden die zijn aangewezen om ecologische verbindingen te realiseren tussen belangrijke natuurgebieden. Deze natuurgebieden en de verbindingen daartussen vormen samen een ecologisch netwerk. De wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN mogen niet door een ingreep worden aangetast. Alle (mogelijke) effecten van een voorgenomen ingreep moeten daarop dan ook worden getoetst. De provincie waarbinnen het plangebied valt geeft invulling aan het NNN en is daartoe het bevoegd gezag. Voor meer informatie over het NNN en het toetsingskader zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/natuurnetwerk-nederland>.

8.5 Wet dieren

De Wet natuurbescherming kent geen verbod op het verwonden van dieren. Dit is namelijk al verboden in de Wet dieren. Volgens artikel 2.1 van de Wet dieren, eerste lid, is het namelijk verboden om:

- zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.

De Wet dieren kent een ontheffingsmogelijkheid, maar alleen als het belang van het welzijn van dieren zich er niet tegen verzet. Een ontheffing is niet nodig wanneer vaststaat dat het mogelijk verwonden van dieren een 'redelijk doel' dient, of 'noodzakelijk' is. In deze rapportage wordt niet getoetst aan de Wet dieren.